

SZAKÁLI MÁTÉ

Indonézia, mint a „Világ Tengeri Tengelye”
elképzelés – szakpolitikai látélet

INDONÉZIA, MINT A „VILÁG TENGERI TENGELYE” ELKÉPZELÉS – SZAKPOLITIKAI LÁTLELET

SZAKÁLI MÁTÉ¹

Absztrakt

A Világ Tengeri Tengelye (VTT) elképzelés jelentős evolúciós lépésnek tetszik az indonéz (kül)politikai és (kül)gazdasági gondolkodásban, ám a végrehajtása aránytalanul lassúnak és kevésbé eredményesnek bizonyul. Jelen tanulmány egy szakpolitikai látteleletet céloz felvenni a Suharto-korszak óta legambiciózusabb indonéz külpolitikai stratégiaként is értelmezhető vízió relatív kudarca hátterének ok-okozati összefüggéseiről, a nemzetközi kapcsolatok elméletei neoklasszikus realizmus iskolájának és a külpolitika-elemzés módszertanának a segítségével. Az írás először a neoklasszikus realizmus diskurzusára összpontosít a külpolitika-elemzésben, majd főbb téziseit vonatkoztatja Indonézia esetére. A VTT, mint szakpolitika megvalósításának vizsgálata az elnök politikai énjét és külpolitika iránti attitűdjét, valamint a végrehajtás bürokratikus és intézményi problémáit, mint közbenső változókat tárgyalja. A tanulmány konklúziója, hogy a VTT külpolitikai megvalósításának viszonylagos kudarca nem a külső fenyegetések determinisztikus terméke, hanem azt belföldi szakmai és bürokratikus tényezők okozzák.

Kulcsszavak: Indonézia, Világ Tengeri Tengelye, külpolitika-elemzés, neoklasszikus realizmus

Abstract

The Global Maritime Fulcrum (GMF) concept can be seen as a significant evolutionary step in Indonesian political and economic thinking, but its implementation is proving disproportionately slow and less effective. This paper aims to provide a policy insight into the causal background to the relative failure of what could be interpreted as the most ambitious Indonesian foreign policy strategy since the Suharto era, drawing on the neoclassical realist school of international relations theory and the methodology of foreign policy analysis. The paper first focuses on the discourse of neoclassical realism in foreign policy analysis and then applies its main theses to the case of Indonesia. As intervening variables the analysis of the GMF implementation discusses the president's political self and his attitude towards foreign policy, as well as the bureaucratic and institutional problems of GMF-policy. The paper concludes that the relative failure of GMF foreign policy implementation is not a deterministic product of external threats but is caused by domestic political and bureaucratic factors.

Keywords: Indonesia, Global Maritime Fulcrum, foreign policy analysis, neoclassical realism

1. Bevezetés

Indonézia idén ünnepli a Djuanda-kiáltvány kiadásának 55. évfordulóját, mely kormányfői nyilatkozat a korabeli tengerjog rendelkezései ellenére egyoldalúan, egységes és oszthatatlan szigetországnak nyilvánította a több ezer elszórt kisebb és nagyobb, lakott és lakatlan szigetből álló délkelet-ázsiai országot (Yuda, 2017). Az ENSZ tengerjogi egyezményében (1982) is kodifikált indonéz szigetország definíció a tenger az egységállam Indonézia számára betöltött jelentősége formalizálásának tekinthető, hiszen az „anyaország” kifejezés indonéz megfelelője a „*Tanah Air*” szó szerinti jelentése „föld (és) víz”.²

Mindazonáltal a tengerügyek átfogó, a nemzetstratégiai dokumentumokba formálisan integrált és az indonéz külpolitika egyik alapját képező szakpolitikai vízióvá csupán Joko Widodo (továbbiakban bevett elnevezésén Jokowi)³ elnök hivatalba lépése (2014) után váltak. Indonézia tengeri identitásának megerősítése és tengeri potenciáljának kiaknázása Jokowi egyik központi kampányígérete volt,

² Indonézia a világ legnagyobb szigetországa, amely 17 499 szigetből áll Sabangtól Meraukéig. Teljes területe 7,81 millió km², amely 2,01 millió km² szárazföldből, 3,25 millió km² óceánból és 2,55 millió km² kizárólagos gazdasági övezetből áll. A partvonal 95 181 km² hosszú, kiemelt stratégiai helyzetben: Ázsia és Ausztrália kontinensek, valamint az Indiai- és a Csendes-óceán között az Egyenlítő mentén. Szigetországgként a tenger, illetve a tengeri és a tengerészeti ágazatok stratégiai jelentőségük Indonézia számára ideológiai, politikai, gazdasági, társadalmi-kulturális, jogi, környezetvédelmi, védelmi és biztonsági szempontokból (Muhar, 2017).

³ Jokowi (1961-) a hivatalosan a *Pancasila* államideológián alapuló, a nyugati fogalomkör alapján jobbra balközép nacionalista és populista politikát követő Indonéz Harc Demokrata Pártja (*Partai Demokrasi Indonesia Perjuangan*, PDI-P) párt jelöltjeként nyerte meg az elnökválasztást 2014-ben a leadott szavazatok 53,5%-val, 2019-ben az 55,5%-val (Maharani & Aritonang, 2014; Zunita, 2019).

¹ Szakáli Máté, külső munkatárs, Külügyi és Külgazdasági Intézet

amelynek teljesítésére meghirdette az országot a „Világ Tengeri Tengelyévé”⁴ (továbbiakban VTT) alakító elképzelését.

A VTT egyszerre tetszik jelentős evolúciós lépésnek az indonéz külpolitikai és külgazdasági gondolkodásban, illetve releváns és adekvát reakciónak a hatalmi egyensúly globális változására. Végrehajtása mégis aránytalanul lassúnak és kevésbé eredményesnek bizonyul.⁵ A nyolc évvel ezelőtti meghirdetése óta a VTT keretében eddig megvalósuló projektek főként a belföldi gazdasági érdekekre összpontosítottak, a külső fenyegetések minimalizálása és a stratégiai előnyyszerzés lehetőségeinek maximalizálása helyett. Eközben maga a VTT-narratíva relatíve marginalizálódott a 2019-ben újraválasztott elnök nyilvános beszédeiben és kormánya stratégiai dokumentumaiban, az ország a nemzetközi szinten megjelenített önképének a hangsúlya Indonézia „tengeri nemzet” mivoltáról⁶ a „fejlődő ország” státuszára módosult.

Jelen tanulmány egy szakpolitikai láttelepet céloz fölvenni a Suharto-korszak (1966-1998) óta legambiciózusabb indonéz külpolitikai stratégiaként is értelmezhető vízió relatív kudarca hátterének ok-okozati összefüggéseiről, a nemzetközi kapcsolatok elméletei neoklasszikus realizmus iskolájának és a külpolitika-elemzés módszertanának a segítségével. A tanulmány az indonéz elnök, illetve kormánya 2014 és 2022 közötti releváns megnyilvánulásait és intézkedéseit vizsgálva arra a kérdésre keresi a választ, mi okozhatja Indonézia a Világ Tengeri Tengellyé alakításának sikertelenségét? Az elemzés a politikai döntéshozatal szintjén törekszik a kérdés megválaszolására, figyelmet fordítva a politikai kommunikáció és a politikai cselekvés közötti esetleges eltérésekre. Ennek érdekében az

4 Az angol nyelvű, és az alapján a nemzetközi és magyar szakirodalom, illetve sajtó általában a *Global Maritime Fulcrum*, globális tengeri támaszpontnak fordítható kifejezést használja a vízióra. Jelen írás az eredeti indonéz elnevezés (*Poros Maritim Dunia*) szó szerinti magyar fordítását alkalmazza a fogalom eredeti értelmének és utalásainak megőrzését célozva. A koncepció indonéz elnevezése alapján ugyanis legalább kétféle tengeri tengely (eszmei és kereskedelmi) különböztethető meg: a közvetítő és a központi. Indonézia elhelyezkedése alapján jelenleg a délkelet-ázsiai közvetítő tengeri tengely szerves részét képezi, ám ez valójában közelmúltbeli fejlemény. A nacionalista politikai kommunikáció által idealizált indonéz államelődök ugyanis kettős, közvetítő és központi tengely szerepeket, illetve funkciókat töltöttek be. A köztes tengelynek a Malaka Szultánátus (ca. 1400-1511), míg a központi a Maluku-szigetek (európai elnevezése a Füszer-szigetek) államai tekinthetők (Prasetia, 2015). Az európai gyarmatosítók eltérő fellépései, a szárazföldi orientációjú indonéz nemzetstratégiák és fejlesztési programok, a gyenge állami intézmények és kormányzás, valamint többek között Szingapúr tengeri nemzeté válása miatt azonban a mai Kelet-Indonézia logisztikai szempontból nemzetközi szinten kevésbé versenyképes. A „világ tengeri tengelyévé” válás elképzelés megvalósíthatóságának következtetéséppen implicit alapfeltétele, hogy Indonézia először a világkereskedelem egyik központi tengeri tengelyévé fejlődjön, többek között a szigetek közötti logisztikai összeköttetések és a halászati ipar fejlesztésével, a mélytengeri szállítási infrastruktúra kiépítésével, a nyílt tengeri nemzetközi hajózás biztonságának hathatós megteremtésével, illetve az indonéz termékek és szolgáltatások tudatos és határozott népszerűsítésével a külföldön. Maga a VTT elnevezés mindazonáltal belföldön és külföldön egyaránt számos eltérő értelmezésnek és következtetésnek is teret enged, amelyek potenciálisan kedvezőtlenek Indonézia nemzeti érdekeinek előmozdítása szempontjából. Netán a „kapu a világra” politikai és stratégiai tekintetben is célravezetőbb megnevezés lehetett volna a koncepció számára.

5 A „végrehajtás” koncepciója önmagában tudományos értekezések tárgya, ám a szakértők többsége a szakpolitika végrehajtását a szakpolitikai folyamat egyik szakaszának tekinti. Elvi szinten minden közpolitikát mindig a végrehajtása követ. A Világ Tengeri Tengelyére vonatkozó politikát a 2015-2019-es nemzeti középtávú fejlesztési tervről (RPJMN) szóló 2015. évi 2. számú elnöki rendelet, valamint az Indonézia óceánpolitikájáról szóló 2017. évi 16. számú elnöki rendelet is jogerőre emelte.

6 A tengeri nemzet nem azonos fogalom a szigetországgal. A tengeri nemzet olyan állam, amely rendelkezik a tenger kezeléséhez és hasznosításához szükséges technológiai, tudományos, felszerelési és egyéb képességekkel, továbbá képes kihasználni a tenger jelentette előnyeit, még ha kevés tengeri terület fölött is bír szuverenitással. Sok szigetország tehát nem tekinthető tengeri nemzetnek. Ezen megközelítésben Portugália, Japán és Ausztrália például tengeri nemzetnek számít, Indonézia pedig a VTT révén törekszik azzá válni (Hidayat, 2017, pp. 108-110).

adatgyűjtés elsődleges és másodlagos forrásokra is kiterjedt. A kutatás lehetséges következtetéseihez vezető tendenciák elemzése során a tanulmány amellet érvel, hogy a VTT külpolitikai megvalósításának viszonylagos kudarca nem a külső fenyegetések determinisztikus terméke – ahogyan azt a nemzetközi kapcsolatok elméletei meghatározó iskolája, a neorealizmus tézisei sugallják –, hanem azt a neoklasszikus realizmus előrejelzéseivel összhangban inkább belföldi, szakmai és bürokratikus tényezők okozzák.

Az írás először a neoklasszikus realizmus diskurzusára összpontosít a külpolitika-elemzésben, majd főbb téziseit vonatkoztatja a kutatási kérdés megválaszolására szempontjából elsődleges relevanciával bíró belföldi tényezőkre. A VTT, mint szakpolitika megvalósításának vizsgálata az elnök politikai enjét és külpolitika iránti attitűdjét, valamint a végrehajtás bürokratikus és intézményi problémáit, mint közbenső változókat tárgyalja. A konklúzió a kutatási eredmények összegzése mellett a jövőkép jövőjére vonatkozóan is tesz megállapításokat. A tanulmány, jóllehet a rendszerszintű ösztönzőknek (független változók) és a VTT (függő változó) nem külpolitikai aspektusainak részletes bemutatására nem tér ki.

2. A neoklasszikus realizmus főbb tételeinek alkalmazhatósága az indonéz külpolitika elemzésében

Jelenleg a strukturális realizmus (más néven neorealizmus) a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásának domináns teoretikus nézőpontja, melynek segítségével számtalan elemzés próbálja megmagyarázni és előre jelezni a közép- és kishatalom délkelet-ázsiai országok nemzetközi stratégiáit. Az ilyen típusú államoknak a nagyhatalmakkhoz történő viszonyulásuk tekintetében jellemzőnek tulajdonított viselkedés a csatlakozás (*bandwagoning*) vagy a hatalmi egyensúlyozás (*balancing*), mely választási dichotómiáról szóló vitát a régióval foglalkozó szakirodalom a fedezeti stratégia (*hedging*) eltérő definícióival bővítette ki. A fedezeti stratégia meghatározása, valamint mintái, feltételei, végrehajtása és azonosítása azonban továbbra is élénk elméleti vita tárgyát képezi (Szakáli, 2019).

A „független és aktív” külpolitika 1948 óta érvényes indonéz doktrínája megköveteli a mindenkori kormányoktól a következetesen aktív részvételt a nemzetközi kapcsolatokban, ám a külső befolyástól mentes döntéshozói függetlenség és cselekvési szabadság fenntartása mellett (Szakáli, 2015). Ebben az elméleti kontextusban ezen elvek operacionalizálása Indonézia fedezeti stratégiájának tekinthető, a VTT pedig ezen stratégia szolgálatába célozza mozgósítani a nemzet erőforrásait az állam hatalmának növelése, a potenciális fenyegetések elleni védekezés, illetve az Amerikai Egyesült Államok

7 A *hedging* pénzügyi terminus. A nemzetközi kapcsolatok elméleteiben olyan racionális, a szelektív elkötelezettség, a korlátozott ellenállás és a részleges tiszteletadás vegyes elemeit mutató állami viselkedés, amelynek célja olyan helyzetek elkerülése (vagy az arra való felkészülés), melyekben az állam nem tudna olyan egyszerűbb és egyértelmű alternatívák mellett dönteni, mint az egyensúlyozás, a csatlakozás vagy a semlegesség. Goh szerint a fedezeti stratégia Délkelet-Ázsiában három elemet foglal magában: a közvetett vagy puha egyensúlyozást, a komplex elköteleződést, és a nagyhatalmak intézményi behálózását (Goh, 2005, p. 4).

és a Kínai Népköztársaság hegemon rivalizálásából adódó stratégiai lehetőségek megragadása érdekében. A strukturális realisták szerint az államok kénytelenek olyan külpolitikát választani, amely a legmegfelelőbb válasz a rendszerszintű körülményekre. A belpolitika és a vezetők jellemzői nem játszanak jelentős szerepet a külpolitika meghatározásában, mivel az anarchikus nemzetközi rendszerben nagy veszélyeket rejt a rendszerszintű ösztönzők és szükségszerűségek figyelmen kívül hagyása. Am tekintettel a hazai tényezők, különösen a vezetők személyiségének és felfogásának a történelem során az indonéz kül- és biztonságpolitikát befolyásoló átható szerepére, a pusztán rendszerszintű magyarázat nem lenne elegendő az indonéz eset feltárására (Yani, 2009, p. 13).

A neoklasszikus realisták – fenntartva a politikai realizmus alaptételeit – szerint a nemzetállamok a nemzetközi politika főszereplői, és viselkedésük legfontosabb eredője a hatalmi egyensúly-számítás. E feltételezéshez a neoklasszikus realizmus két fontos kikötést fűz: az államok (re)akciója a nemzetközi ösztönzőkre nem feltétlenül egyértelmű; az államok (re)akciójának formája és üteme az adott társadalom és a politikai döntéshozók jellemzőitől függ, amelyek egyfajta „transzmissziós övként” működnek a nemzetközi események és a külpolitikai magatartás között (Rose, 1998). A neoklasszikus realisták szerint a rendszerszintű tényezők nem megszabják, hanem behatárolják a nem koherens egységnek tekinthető államok viselkedésének terét vagy paramétereit. A neoklasszikus realisták tudatában annak, hogy az államok gyakran szembemennek a rendszerszintű imperatívuszokkal, azt próbálják megmagyarázni az államok belső jellemzői miatt, hogyan és milyen feltételek mellett kapcsolják össze a nemzetközi fenyegetések és lehetőségek vezetőik általi értékelését a vezetők által követett tényleges diplomáciai, katonai és külgazdasági politikákkal.

Kutatásom kettős célja, hogy (1) hozzájáruljon a neoklasszikus realizmus relevanciájáról szóló diskurzus kiterjesztéséhez a közbenső változók relatív oksági súlyainak rendszerezése vonatkozásában, illetve (2) az empirikus vizsgálattal elősegítse Indonézia, mint a Világ Tengeri Tengelye koncepció alaposabb megértését és a stratégiai jelentőségének további árnyalását. Jelen írás a Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, Jeffrey W. Taliaferro szerzőhármás által a neoklasszikus realizmus második típusának nevezett modellt alkalmazza, amely összhangban van a folyamatkövetés módszerével; és válaszul szolgálhat arra a bevett szakmai kritikára, miszerint a neoklasszikus realisták *ad hoc* módon alkalmazzák a közbenső változókat, ami összefüggéstelen és regresszív, a realizmus határain kívül eső elméletalkotást eredményez (Narizny, 2007, p. 158). Ripsman et al. szerint a rendszerszintű ösztönzők a hazai közbenső változókon keresztül érvényesülnek, amelyek a döntéshozók személyiségei, illetve (ön- és világ) képeiből, az állam stratégiai kultúrájából, az állam–társadalom kapcsolatokból és a hazai politikai intézményekből, valamint a politikaalkotás három folyamatából állnak. Ezek: a nemzetközi rendszer érzékelése, a döntéshozatal és az erőforrás-mobilizáció, valamint a politika végrehajtása (Lobell & Ripsman & Taliaferro, 2016, pp. 58-69).

E keretrendszer alapján, annak magyarázatára, hogy mely belföldi tényezők okozhatják a VTT külpolitikai narratívájának érzékelhető hanyatlását és szakpolitikai végrehajtásának relatív eredménytelenségét, a tanulmány két közbenső változó, nevezetesen a döntéshozói kép és a hazai intézmények vizsgálatára összpontosít, reflektálva a közbenső mechanizmusokra is. A stratégiai kultúra és az állam–társadalom relációk, mint önállóan elemzett közbenső változók, illetve a nemzetközi rend-

szerben lévő relatív anyagi hatalmi képességek megváltozása, mint független változó elemzésének mellőzését egyrészt az elit felfogásának jelentősége indokolja a kortárs neoklasszikus realizmus irányultságában, másrészt az indonéz külpolitika, mint szakpolitika centralizált döntéshozatali struktúrája. Utóbbi megfontolás egyúttal az elfogult és önkényes változaválasztás kritikáját is törekszik kizárni azáltal, hogy növeli Indonézia esete tanulmányozásának pontosságát, mégis megkülönböztethetően realista eszmeiségű marad (azaz elkötelezett a pozitívizmus, a racionalitás és a materializmus előfeltevései mellett).

3. A Világ Tengeri Tengelye elképzelés végrehajtásának vizsgálata szakpolitikai perspektívában

A VTT a hivatalos meghatározása szerint egy „szuverén, fejlett és erős tengeri nemzet jövőképe, amely nemzeti érdekeinek megfelelően képes pozitívan hozzájárulni a régió és a világ békéjéhez és biztonságához” (Indonéz Köztársaság Kormánytitkársága, 2017). A víziót teljes egészében először 2014. november 13-án, Nepjídában, a kilencedik Kelet-ázsiai Csúcstalálkozón mutatta be az elnök hivatalosan.⁸ A VTT öt szakpolitikai pillérre épül, nevezetesen a tengeri kultúrára, a tengeri erőforrásokkal való gazdálkodásra, a tengeri konnektivitásra és az infrastruktúra fejlesztésére, a tengeri diplomáciára és a tengeri védelemre (Witular, 2014). Ezek a pillérek szakpolitikai iránymutatásként a 2015-2019-es ötéves nemzeti középtávú fejlesztési tervben és a Nemzeti Tervezési Ügynökség (Bappenas) által kiadott Stratégiai kezdeményezés című dokumentumban is szerepelnek. Az előbbi konkrét munkatervet tartalmaz többek között a tengeri identitás kiépítésére, a tengerrel kapcsolatos iparágak fejlesztésének felgyorsítására és a tengeri védelem javítására. Az utóbbi dokumentum a VTT mögöttes indoklását és vázlatos ütemtervét (a teljes kivitelezés céldátuma az Indonéz Köztársaság kikiáltásának centenáriuma: 2045) is magában foglalja (Nemzeti Fejlesztéstervezési Minisztérium, 2016).

A kevésbé egyértelmű megfogalmazású, kevésbé részletesen kidolgozott, magán a kormányzaton belül is eltérő értelmezéseknek teret engedő elképzelést a három évvel később elnöki rendeletben meghirdetett Indonéz Óceánpolitika (IOP) kodifikálta a szabályozási hierarchia részévé, és a különböző minisztériumok és ügynökségek tengerrel kapcsolatos politikáinak és programjainak egyetemes keretévé (Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium, 2017). Az IOP hét szakpolitikai pillért vezetett be a VTT-hez kapcsolódóan: tengeri és humán erőforrás-fejlesztés, tengeri biztonság és bűnüldözés, tengeri kormányzás és intézmények, tengeri gazdaság, tengeri térgazdálkodás, tengeri kultúra és tengeri diplomácia (Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium, 2017, 5.

⁸ A VTT, mint rendszerszintű narratíva és hivatalos szakpolitikai elképzelés bevezetése az indonéz közvélemény által egyértelműen pozitívan értékelt, a közgondolkodásra és a stratégiai szemléletre azonnal kiható fejlemény volt köszönhetően Indonézia tengeri mivoltának, a tenger, mint identitáspolitikai elem felértékelődésének, továbbá az ország releváns komparatív előnyei érvényre juttatása (köz)célként való meghatározásának.

fejezet). Ezek a pillérek további 76 programra bonthatóak, amelyek több tucat minisztériumon és ügynökségen belül, 330 cél elérését szolgáló 425 tevékenységért felelősek (Laksmana, 2017).

Indonézia hagyományosan befelé forduló, szárazföldi fókuszú biztonsági rendszerét, illetve hagyományosan az ASEAN-nal és a délkelet-ázsiai országokkal fenntartott relációit előtérbe állító külpolitikai szemléletét a VTT tehát egy új tengeri perspektívával bővíti, újradefiniálva az ország stratégiai környezetét, prioritásait és jövőbeli kihívásait. Az újradefiniálás – hasonlóan India, Kína és az Egyesült Államok releváns stratégiáihoz – hangsúlyosan geopolitikai és geoökonómiai fogalomkörben, illetve nyelvezettel történik. A VTT fogalma mégis (legalább) háromféleképpen szemlélhető, Indonézia részéről. 1) Vízióként a VTT felfogható egy olyan ideológiaként, amely Indonézia, mint tengeri nemzet státuszának helyreállítását célozza. 2) A gazdaságfejlesztési programként értelmezett VTT az állami bevételek növelése, a logisztikai ráfordítások csökkentése és a kereskedelem élénkítése vonatkozásában megragadható koncepció, amelynek a megfogalmazásával és szellemiségével összhangban történő végrehajtása számottevő hatással lehet, különösen a tengeri erőforrások, illetve a tengeri infrastruktúra és a tengeri összeköttetések terén. 3) Mint (külpolitikai) doktrína pedig a VTT önmagát teszi meg az ország jövője, és egyúttal az indiai- és a csendes-óceáni dinamikák egyik alapvető alakítójának.

A VTT következképpen Jokowi elnök első kormányzati ciklusa egyik legfontosabb és legambiciózusabb kvázi egyetemes szakpolitikai természetű törekvésének minősíthető. Végrehajtásának előrehaladását – a pilléreknek megfelelően – három fő szférában lehet értékelni: gazdasági területen, a védelmi és katonai dimenzióban, valamint a külpolitikai vonatkozásokban.

Gazdasági szempontból a tengeri infrastruktúra és összeköttetés terén a VTT folyamatként érdemnek tekinthető javulás történt, például az észak-szumatrai Kuala Tanjung nemzetközi kikötő vagy az észak-celebeszi Bitung nemzetközi kikötő kivitelezése és megnyitása következtében (Kiemelt Infrastruktúra-kivitelezés Felgyorsításával Foglalkozó Bizottság, 2022). A tengeri fejlesztések intenzitása meglehetősen még mindig jelentősen elmarad a szárazföldi infrastruktúra-fejlesztés intenzitásától, a hatásuk pedig korlátozott.⁹ A kikötőfejlesztéseket ugyanis jellemzően nem kísérik megfelelő erőfeszítések a bonyolult szabályozások racionalizálására és a bürokrácia hatékonyságának növelésére; mialatt a gazdasági előnyök generálására szánt projektek némelyike a helyi gazdasági tevékenységekkel történő közvetlen kapcsolat hiánya miatt számottevő kormányzati utófinanszírozásra szorul (Sri, 2018).

Katonai téren, a haditengerészetnek az indonéz fegyveres erőkön belül betöltött szerepe és modernizációja tárgyában a VTT koncepció minimális változásokat indukált. A nemzetbiztonsági narratíva a hangsúlyt továbbra is a csoportközi konfliktusokra, a radikális eszmékre, továbbá az idegen ideológiák és kultúrák beszivárgására helyezi, implicit módon kiemelve a hadsereg, mint a priorizált haderőnem jelentőségét (Indonéz Védelmi Minisztérium, 2016). Az előző kormányzat megközelíté-

⁹ A Jokowi-kormányok 2016 óta szűken az infrastruktúrára és a deregulációra összpontosító, etatista-konzervatív-nacionalista szellemiségű fejlesztési politikát folytatnak. A kormányzat által kezelendő egyéb problémák alárendelődnek a fejlesztési céloknak, melyek vonatkozásában a döntéshozatal általában az *ad hoc* jelleg határozza meg (Warburton, 2016). A Jokowi-féle fejlesztő állam működésének értékelése élénk szakmai és politikai viták, illetve kritikák tárgya.

sét folytatva a Jokowi-adminisztráció 2024-re célozza teljesíteni a *Minimum Essential Force* (MEF) tervezet harmadik fázisát, amely előírja a haditengerészet 10-12 tengeralattjáróval, 56 fregattal és korvettel, valamint 66 járőrhajóval történő felszerelését. Bár a VTT égisze alatt jelentős eszközbeszerzésekre kerülhetett sor, a MEF-célokat a haditengerészet a határidőig előreláthatólag nem fogja tudni maradéktalanul teljesíteni (Achmad, 2022).

A gazdasági és a katonai aspektusaival ellentétben valószínűleg a VTT külpolitikai dimenziója az a terület, ahol szakpolitikaként jelentős intézményi és szakmai ellenállás nélkül lenne esélye a legteljesebb, legkevesebb kompromisszumot igénylő gyakorlati kibontakoztatásra. A neoklasszikus realizmus ágens-struktúra prognózisainak megfelelően – a „független és aktív” külpolitikai doktrína elveinek végrehajtásaként értelmezve – a VTT révén Jakarta a többoldalú és kétoldalú tengeri diplomáciát konstruktív módon alkalmazva képes lehetne viszonylag proaktívan hozzájárulni a nagyhatalmi rivalizálás nemzetközi szinten történő kiegyensúlyozásához, erősítve saját közép-hatalmi státusza stabilitásán, esetleg törekedve annak meghaladására.¹⁰ A VTT meghirdetése óta Indonézia a tengeri együttműködés révén a legfontosabb regionális szereplőkkel, például Indiával valóban magasabb szintű államközi kapcsolatokat tudott kiépíteni (Singh, 2018). A Külügyminisztérium jelentős és eredményes erőfeszítéseket tesz az Indo-csendes-óceáni koncepció népszerűsítése (Weatherbee, 2019), és az ASEAN-szintre emelését (*ASEAN Outlook on the Indo-Pacific* elfogadása 2019-ben) követő gyakorlati koordináció érdekében, hangsúlyozva az ASEAN központi intézményi szerepét az Indiai- és a Csendes-óceán multilaterális államközi egyeztetési mechanizmusában, amely térséget Indonézia „egységes geostratégiai színtérnek” tekinti (Anwar, 2020). A Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium folyamatosan szervezi és konkretizálja az együttműködést a fenntartható tengeri gazdaság érdekében a Sziget és Szigetcsoport Államok Fóruma (AIS) keretében (Pandjaitan & Bahuat, 2018). Az Indonéz Tengeri és Parti Őrség pedig egy ASEAN-szintű parti őrség és tengeri bűnüldözéssel foglalkozó fórum létrehozásáért lobbizik a délkelet-ázsiai államok társszerveinél (Daniel, 2021).

A VTT külpolitikai kivitelezési folyamata mindenesetre a Jakarta–Peking relációk dinamikáján és minőségén mégsem tűnik alkalmasnak módosítani. Az empirikus szinergia a VTT és a kínai 21. századi Tengeri Selyemút (BRI) között minimális, a kínai befektetésekkel szembeni indonéz társadalmi és eliten belüli ellenérzések miatt, illetve az IOP megvalósításának pragmatikus és tranzakcionális megközelítése és az Indonézia fedezeti stratégiájával kapcsolatos stratégiai számítások következtében (Javadi, 2016). Utóbbival összefüggésben, a tengeri és határbiztonság fokozása nevében Indonézia néhány határozottabb gesztust is tesz a Dél-kínai-tengerrel kapcsolatos kérdésekben, bár ezek nagy része inkább a belpolitikai keretek között értelmezhető. A kormányzat illetően kezdeményezései közül kiemelkedik az indonéz vizeken illegálisan halászó külföldi hajók elsüllyesztésének heves kormányközi (és az indonéz kormányon belüli) vitákat kiváltó politikája (Chen, 2015). Indonézia ezen határozott álláspontja ugyanis aggodalmat kelt a szomszédos országok döntéshozói köré-

¹⁰ Az indonéz gazdaság pozitív növekedési kilátásai megalapozhatnak egy kezdeményezőbb külpolitikának is. A Nemzetközi Valutaalap 2022. áprilisi előrejelzése szerint 2024-re Indonézia várhatóan átveszi Oroszország helyét a világ vásárlóerő-paritáson számolt GDP szerint rangsorolt hatodik legnagyobb gazdaságaként; 2,61%-os részesedéssel a globális GDP-ből (International Monetary Fund 2022).

ben, akik alapvetően pozitív viszonyulást kommunikálnak a VTT-hez, ám vele szemben valójában kíváráo megközelítést alkalmaznak (Rajaratnam School of International Studies, 2015, p. 10).

Az egyre nagyobb stratégiai jelentőségre szert tevő Indiai- és Csendes-óceán között elterülő, a világ legnagyobb és legnépesebb szigetországának földrajzi, geostratégiai és geoökonómiai adottságai és körülményei alapján a VTT egyszerre nevezhető logikus, indokolt és időszerű vízióknak; külpolitikai téren relatíve kiemelkedő relevanciával és potenciálokkal a fedezeti stratégia követésének szempontjából.¹¹ A fenti áttekintés és megállapítások fényében a megvalósítása mégis szuboptimális pályávet követett Jokowi elnök első (2014–2019), illetve követ a jelenlegi második (2019–2024) mandátuma alatt, ami önmagában sem a nemzetközi rendszer eseményeivel, sem a VTT alkalmazási körével nem indokolható meggyőzően. A következő két alfejezetben a neoklasszikus realizmus második típusa elemzési modelljének megfelelően kerülnek tárgyalásra azon egyéni és intézményi szintű közbelső változók, amelyek tekintetében ok-okozati viszony feltételezhető a függő változó erre utaló ismérvével. Mindkét változó analízise alapvető fontosságú, tekintetbe véve, hogy a VTT koncepcióját közvetlenül Jokowi, mint egyéni szereplő saját elnöki prioritásaként kommunikálta; a végrehajtása pedig a helyi állami intézmények szintjén történik, illusztrálva a VTT szakpolitikai életciklusának folyamatait.

3.1. A vezetői kép közbelső változó: Jokowi politikai énje és az attitűdje a külpolitika iránt

Jokowi nem az első szerény származású indonéz elnök, bár ő az első, aki nem politikus vagy tábornok dinasztia tagja. Politikai felemelkedése (és politikai énjének fő formatív időszaka) egy országos szinten ismeretlen soloi bútorkereskedőből a köztársaság elnökévé csupán tíz éves folyamat volt (2004–2014). Jelentős mértékben üzletemberként szerzett tapasztalatai és jávanéz szocializációjának elemei magyarázzák a politikához és a kormányzáshoz való menedzserszemléletű és stílusú hozzáállását; ám lelkesedése és szakértelme a belföldi gazdaságpolitika és az infrastruktúra fejlesztése irányában a nemzetközi politika iránti érdektelenséggel és tájékozatlansággal párosul (Bland, 2020).¹²

Jokowi nem elkötelezett egy konkrét politikai vagy gazdasági ideológia mellett sem, ehelyett szemlélete nagyrészt pragmatikus és eredményorientált, gyakran oly mértékben, hogy elhanyagolja az elemzést és a cselekvést részesíti előnyben. A kormányzást a szolgáltatásnyújtás és a problémamegoldás – főként szavazóbázisa, az alsó- és középosztálybeliek részére – kérdésének tekinti. Pragmatizmusa, az eredmények nyílt preferálása és a kormányzási problémákhoz való általános technokrata

hozzáállása ellenére azonban ezek a jellemzői ritkán lelhetőek föl az Indonéziára vonatkozó nagy tengeri orientációjú kül- és geopolitikai ambíciójának megfogalmazása és végrehajtása során.

A VTT eredeti formájában az említett öt, majd a hivatalos óceánpolitika (IOP) formájában hét szakpolitikai pilléren nyugszik. Ezek közül csak kettő – a tengeri diplomácia és a tengeri védelem – tekinthető valóban külpolitikai tárgykörűnek. Azonban Jokowi belföld felé forduló személyisége és aránytalan belpolitika-orientáltsága még az ezekhez tartozó, a külföld felé irányuló ügyek vitelén is nyomot hagy: maga a külpolitikai diskurzus és a vízió is inkább belföldi irányultságúvá vált elnöksége során; a külpolitikai retorika pedig eltolódott a regionális befolyásgyakorlásról (az ASEAN integráció szektorális, *de facto* vezetése) egy inkább az indonéz emberek számára kedvező külpolitika irányába (például a külföldön foglalkoztatott indonéz állampolgárok védelme, vagy a hulladékimport-visszaküldés politikája). Mivel Jokowi kevésbé érdeklődő a külügyek iránt, az indonéz diplomácia koncepciójának kialakítását és végrehajtását főként szakavatott tanácsadóira és beosztottjaira bízza, akik feltehetően kész terveket készítenek elő az elnöki döntéshozatalra. Ez alapján egyértelműnek tűnik, hogy a VTT bejelentett koncepciója ugyan relatív összhangban lehet az elnök személyes hatalom- és szakpolitikai preferenciáival, ám nem ő az ötlet gazdája, aktív szerepe a szakpolitika formálásában valószínűleg az iránymutatásra és a kész koncepció elfogadására korlátozódhatott.

A teljes mértékben delegált politikaalkotás hipotézisét erősíti, hogy Jokowi magán- és politikai életében kevés tényező utal arra, hogy tengerorientált külpolitikát folytatna. A külpolitikát jobbra a legfontosabb prioritásainak – a gazdasági bővülésnek, az infrastruktúra-fejlesztésnek és személyes politikai tőkéje növelésének – fellendítésére látja célszerűnek fölhasználni (Bland, 2020). Ennek eredményeképpen mulhatja alul az elképzelés megvalósításának minősége és üteme az elnök személyéhez köthető és általa koordinált programokét és projekteket (például beruházási környezet javítása, munkajogi reformok adaptálása, autópályák építése Jávan, stb.). A VTT szektorális végrehajtása tekintetében pedig feltételezhető, hogy az elnök és az egyes kormánytagok közötti személyes és bizalmi kapcsolatok megléte, vagy azok hiánya is közrejátszhat az általuk felügyelt ágazatok stratégiai és alsóbb szintű program dokumentumai VTT-adaptációjának eltérő mértékében.

A körülmény, hogy Jokowi valószínűleg nem vesz részt kezdeményező ágensként a VTT részletesebb továbbfejlesztésében és gyakorlati működtetésének napi szintű nyomon követésében, arra utal, hogy politikai énje kisebb mértékben lehetett elkötelezett az elképzelés mellett, mint azt a formális politikai retorikája sugallta. A delegálási hajlamra utaló magatartása értelmezhető a tapasztalatlansága elismeréseként a külpolitikai és tengerészeti ügyekben; ám maga a gyakorlat szakpolitikai folyamatainak mértéke és súlya megerősíteni látszik a neoklasszikus realizmus előrejelzéseit a döntéshozói képről és ezen egyéni szintű közbelső változó kiemelt vizsgálatának indokoltságát az ok-okozati összefüggések feltárása vonatkozásában. Figyelemmel arra, hogy egy szakpolitika kezdeményezése és a folytatása más típusú és mértékű politikai erőfeszítéseket kíván meg, Jokowi valószínűleg a kevés előrelépés tudatában kezdte szándékosan mellőzni a VTT-narratíva nyilvános alkalmazását, annak érdekében, hogy a koncepció ne egy be nem váltott elnöki ígéretnek vagy kormánypolitikai sikertelenségnek tűnjön, hanem az elnök első ciklusa egyik meghaladott prioritásaként legyen (f) eltüntethető a polgárok előtt. A stratégiaalkotás és -alkalmazás folyamata ideiglenesen kifejezetten

11 Szigetország definíciójával összhangban Indonézia az egyetlen szigetország, amely rendelkezik kijelölt, részint nemzetközi jogi státuszú tengeri útvonalakkal a szigetei között (*Alur Laut Kepulauan Indonesia*, ALKI). A három egyezményes tengeri sáv északi irányban húzódik a Dél-kínai-tenger és az Arafura-tenger között. Következésképpen a Malaka-szoros mellett a három ALKI-útvonal számottevő geopolitikai, gazdasági, kereskedelmi és stratégiai jelentőséggel bír belföldi, regionális és globális szinten egyaránt (Listiano et. al, 2021, pp. 227–228).

12 A pénzügyi és kereskedelmi kérdésekről előszeretettel, folyékonyan és többnyire szöveggönyvön kívül beszélő és nyilatkozó elnök a külügyi és stratégiai ügyekben gyakran megrendezett körülmények között és a stábjá által előre megírt beszédeket olvas föl, kerülve a spontaneitást és a sajtótájékoztatókat.

abbamaradni látszott, különösen a második elnöki ciklus megaprojektje, az új, Nusantara elnevezésű nemzeti főváros felépítésének bejelentése (2019 augusztusa) és az új Óceánpolitikai Cselekvési Terv (2021–2025) meghirdetése (2022 márciusa) között (Ihsanuddin, 2019). Ezzel összefüggésben Jokowi befelé forduló politikai orientációja azt is jelentheti, hogy kételkedik a tengeri külpolitika eszközértékében saját belpolitikai legitimitációjának megerősítését és az örökségépítését illetően.

3.2. A helyi intézmények közbenső változó: jogértelmezési és -alkalmazási nehézségek

A VTT-ideálok realizálásának három alapvető, külpolitikai relevanciával is bíró stratégia sikeres végrehajtása ágyazhatna meg: Indonézia tengeri területének tudatosítása, a tengeri infrastruktúrájának megerősítése, illetve a hosszútávú pénzügyi és technológiai támogatás rendelkezésre állásának megkönnyítése érdekében más országokkal történő államközi együttműködés formális kereteinek a kiépítése (Sukma, 2014). A vízió bejelentése és a cselekvési terv kidolgozása közötti késedelem következtében azonban a stratégiák koordinálásában érintett minisztériumok már saját programjaikat működtették. Az indonéz állami intézményi hierarchián belül a VTT-víziót koordináló kormányzati egység a Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium, amely az egyes tengerügyi hatásköröket és feladatokat az alárendelt kormányzati egységekre delegálja. Az egyes érintett ügynökségek/minisztériumok különböző elsődleges feladatokkal és felelőségekkel, illetve különböző politikákkal, létesítményekkel és infrastruktúrával, valamint eltérő intézményi kultúrával (és intézményi tehetetlenséggel) és humán erőforrásokkal rendelkeznek, a meghatározott fő funkcióik alapján. Ezenfelül saját és specifikus – adott esetben egymással ellentétes tartalmú, egymást kizáró – érdekrendszerekkel és érdekérvényesítési mechanizmusokkal bírnak a költségvetési, eszközbeszerzési és karrierlehetőségek tekintetében is. Ennek megfelelően a VTT végrehajtása utólagosan, átfogó, következetes irányítás és egységes adminisztratív struktúra nélkül kezdődött meg, és folyik jelenleg is. Az alapvetően belföldi fókuszú VTT megvalósításának kérdései következőképpen a többpárti koalíciós kényszer, valamint az elitérdekek és -ellentétek által erősen meghatározott indonéz belpolitika működésének rendelődnek alá.

A nyilvánosan hozzáférhető adatok alapján a jogalkalmazói funkcióik ellátása során a minisztériumok és a szerveik közötti kapcsolat jelentős meghatározó tényezőnek mutatkozik a VTT kivitelezési folyamatának módját és minőségét illetően. Legalább két intézményi problémakör azonosítható a helyi politikai intézmények közbenső változó tekintetében: a bürokratikus és a koordinációs problémák. Az előbbiek eredője, hogy nincsen a VTT egyes szakpolitikai pillérjeivel kapcsolatos integrált jogi keret, és nincsen a VTT végrehajtására vonatkozó főterv (Kuwado, 2017); amely probléma szoros összefügg a kapcsolódó ügynökségek közötti gyenge koordinációval. Ennek következtében a hatáskörök különböző minisztériumok és intézmények között átfedésben oszlanak meg. Ezen ügynökségek közé tartozik például a Tengerügyi és Halászati Minisztérium, a Közlekedési Minisztérium, a Környezetvédelmi Minisztérium, valamint az indonéz haditengerészet (Sari 2019). A VTT megvalósításának elősegítésére átalakított Tengerbiztonsági Ügynökség (Bakamla) teljesítményét pedig az aránytalanul szűkös költségvetés és a feladatellátáshoz szükséges létesítmények hiánya is

hátráltatja (Kurniaty et al., 2021). Ezeknek az ügynökségeknek az egymást átfedő hatáskörei hátrányosan érintik az ügyfeleket, ami a bűnüldözés és a tengeri biztonság, valamint az engedélyezés aspektusaiban is jelentkezik (Dwi, 2019). Ezen nehézségek – melyeket a vezető tisztviselők közötti személyes vagy szakmai feszültségek is súlyosbítanak – a VTT céljaival ellentétes hatásokat generálnak, miközben a halászok, illetve a tengeri és halászati ágazatban tevékenykedő vállalkozók számára növelik a működési költségeket és megnehezítik az exportterületek elérését. A főterv hiánya miatt ráadásul a VTT végrehajtásával kapcsolatban hatáskörrel rendelkező ügynökségek eltérően értelmezik a koncepciót, ami az egyes minisztériumokban és intézményekben eltérő végrehajtási stratégiákhoz vezet. Ennek folyományaként a feladatokat adott esetben megkettőző részlegek mindegyike a nemzeti jogszabályok által legitimálva, saját felügyeleti eszközöket és felszereléseket működtetve, saját költségvetése terhére törekszik a jogalkalmazásra a VTT ideálok realizálását célozva, fellépésük mikéntjét tekintve gyakran az erőforrás-pazarlás mellett szakszerűtlen és kevésbé hatékony módon, illetve következményeit nézve kontraproduktív eredménnyel. Az indonéz kormány ráadásul inkább új jogalkalmazási platformokat hoz létre – súlyosbítva a bürokráciát, illetve a következtelenségeket és hiányosságokat az egyes ügynökségek releváns stratégiai és cselekvési tervei között – mintsem a jelenleg fennálló testületek problémáit próbálná meg orvosolni (Mariska, 2020).¹³

A neoklasszikus realista érvelés szerint a hazai politikai intézmények társadalommal szembeni extrakciós képessége alapvetően képes lehet alakítani az állam stratégiai magatartását (Taliaferro, 2009). Az állam politikai intézményeinek felépítése segítheti vagy akadályozhatja a külpolitikai végrehajtó hatalomnak a nemzeti eszközök mozgósítására irányuló kísérleteit. Amíg azonban a VTT tárgykörében az indonéz tengerügyi jogszabályozás hiányos, a jogértelmezés következtelen, a jogalkalmazás töredezett és a visszacsatolás esetleges marad, addig meg fog hiúsulni a kívánt, célravezető és a víziót egységesen végrehajtani képes szervezeti (és közpolitikai) kultúra kialakítása; ami erősen behatárolhatja az állam erőkitérítési képességeit a nemzetközi térben is.

A hatalompolitikai vezetés elengedhetetlen a politikai jelenségek, például a VTT végrehajtása által előidézett holtpontok feloldásához, a szakpolitikai határok felülírásához, illetve a szinergia megteremtéséhez az összes érdekelt féllel annak érdekében, hogy azonos szintű megértés legyen az elérendő célokról. Ám a rossz koordinációt és nehézkes ügyintéztést a Jokowi elnök által tanúsított passzív politikai vezetés nem képes orvosolni, a hiányzó kohéziót, konformitást és önvizsgálatot nem képes létrehozni. Ez a passzivitás utalhat arra, hogy az elnök a rezsimitúlélést sürgetőbbnek tekinti, mint a rendszerszintű fenyegetéseket, ezért inkább a belső problémák megoldására preferálja mozgósítani az erőforrásokat, mintsem, hogy a rendszerszintű ösztönzőkre reagáljon a külpolitikai tekintetben kifejezetten releváns és potens VTT jövőkép diplomáciai dimenziójának hathatósabb érvényre juttatásán keresztül.

A Világ Tengeri Tengelye elképzelés kivitelezésének fő szakpolitikai akadályá – a helyi intézmények közbenső változó elemzése alapján – lényegét tekintve az elkülönülés hiánya a tengeri és a tengeré-

¹³ A tengerügyek koordinálatlan irányítása többek között eredménytelen és lassú tengeri bűnüldözéshez vezet. Ezen probléma tartós kezelésére a kormány egy tengerbiztonsági omnibusztörvény elfogadására készül, ám rövid távon kormányrendeletekkel törekszik célt érni.

szeti ügyek tárgy-, feladat- és jogkörei között. Ezt magának az elképzelésnek a globalitása, továbbá a többszintű fenyegetettségérzet és a sajátos fedezeti stratégia számításai részint indokolhatják. Ám egyértelmű és következetes szakpolitika-alkotás és szakpolitika-alkalmazás nélkül Indonézia hosszabb távon is képtelennek bizonyulhat az erőforrásaival és geostratégiai elhelyezkedésével élve a Világ Tengeri Tengelyévé válni.

4. Konklúzió

Az indonéz külpolitikai és közgondolkodás szempontjából a Világ Tengeri Tengelye jelentős, komolyan veendő és a kezdetlegességében is értékelendő elképzelés, amely tudatosítani szándékozik az indonéz döntéshozókban és a polgároknál a tenger az állam- és társadalomformáló képességével arányos súlyának jogosultságát a politikai kommunikációban és a politikai cselekvésben. A VTT megfogalmazása, tartalma és időzítése alapján is alkalmas Indonézia presztízsének, szerepének és befolyásának növelésére a regionális, sőt a nemzetközi rendben is. Ez a tengeri jövőkép vált Widodo elnök védjegyévé a „független és aktív” indonéz külpolitikai doktrína általa követett értelmezésében és a fedezeti stratégia egyik változataként értelmezhető indonéz külpolitikai gyakorlatban. A jövőkép szakpolitikai integrációi és a megvalósítása mégsem tekinthető egyértelmű sikernek.

A bejelentése óta eltelt nyolc év alatt a VTT a gazdaságpolitikában jobbra néhány infrastrukturális projekt, a védelempolitikában esedékes eszközbeszerzések, a külpolitikában egy jelentős tengeri dimenzió formájában nyilvánult meg. E változások mértéke és sebessége azonban túl csekély ahhoz, hogy Indonézia a Világ Tengeri Tengelyévé történő eredményes távlati átalakulásának sikeres megvalósítását jelenthesse.

A neoklasszikus realizmus elméleti keretében végzett külpolitika-elemzés arra enged következtetni, hogy a VTT végrehajtásának nehézségei elsősorban két belföldi tényező (közbenső változó) hatására következnek be: a vezetői kép és a helyi intézmények. A kabinet miniszterei nem értelmezik egyenesen és következetesen a koncepciót. Konfliktusaik negatív hatásai a VTT kivitelezésére pedig társulnak a maga a VTT kiforratlansága keltette visszásságokhoz: a főterv, a részletes ütemterv, a célokkal arányos önálló költségvetés, valamint az egyértelmű jogi és intézményi hierarchia hiányához. A helyzetet súlyosbítja az elnök határozott és töretlen politikai vezetésének hiánya, aki csúcsvezetőként nem biztosít egyértelműséget a koncepcióval kapcsolatos értelmezési és prioritizálási különbségekkel kapcsolatban. A két tényező összefonódva együtthat, de a problémát előidéző és fenntartó kritikus tényezőnek az elnök minimális beavatkozása tekinthető a VTT konceptualizálásába és végrehajtásának koordinálásába. Következésképpen a vezetői kép közbenső változó minősíthető az elsődleges oknak, amely közvetlen hatást gyakorol a függő változó értékére, míg a rendszerszintű imperatívuszok a háttérben működő megengedő feltételek közé szorulnak. Mivel a szakirodalom a közbenső változókat jellemzően egyforma súlyú és funkciójú tényezőkként pozicionálja a külpolitikai viselkedés (függő változó) és a rendszerszintű imperatívuszok (független változó) között, jelen tanulmány következtetései közvetlenül járulnak hozzá a neoklasszikus realizmus diskurzusához, illetve a délkelet-ázsiai államok külpolitikai magatartásának elméleti alapú elemzéséhez.

Szakpolitikai látletként megállapítható, hogy a Világ Tengeri Tengelye vízió, mint Jokowi első elnöki mandátuma egyik fő külpolitikai prioritásának lassú, nehézkes, koordinálatlan végrehajtása arra enged következtetni, hogy maga a stratégiai elképzelés konceptualizálása és a nemzetközi közönség előtt történő hivatalos bejelentése valójában kevésbé kezdeményező természetű, mintsem védekező jellegű, kevésbé külpolitikai, mintsem nemzetgazdasági megfontolásokon alapuló lépés volt. A kutatási kérdésre adható ezen válasz illeszkedik az indonéz külpolitikátörténet tendenciáiba. A külső nyomásra adott indonéz külpolitikai válaszok ugyanis sosem determinisztikusak, ahogyan azt a realista elméletek megjósolják. Nem is pusztán a belpolitika kivételései. A különböző vezetők személyiségüknek, világnézetüknek és az ebből eredő kül- és biztonságpolitikai struktúrájának megfelelően reagálnak különbözőképpen a rendszerszintű nyomásra. Ezen belpolitikai tényezők együttesen jelentősen befolyásolják Indonézia válaszait a nemzetközi rendszer által a mindenkori kormányok alatt jelentkező fenyegetésekre és lehetőségekre. Ez pedig összhangban van az anyagilag adott érdekek kauzális elsőbbsége, a (korlátozott) racionalitás és a „puha” pozitívizmus iránti – jelen írásban alkalmazott – realista megfontolások magyarázóerejével.

A látlet arra enged következtetni, hogy a VTT egyelőre nem elég érett koncepció és nem elég kidolgozott stratégia a végrehajtás szakpolitikai folyamatának szakaszára. A politikai retorika és a politikai cselekvés közötti különbségek azonban nem csupán Jokowi politikai vezetésének sajátosságai. Azok definiálhatóak Jakarta az Indo-csendes-óceáni térségről régóta fennálló „minimalista” felfogásának tüneteiként, és politikai tétlenségként is.

Ezzel összefüggésben a VTT szakpolitikai fenntarthatósága kevésbé egyértelmű. Eddig nem készültek pontos tervezetek vagy konkrét irányelvek a VTT utódlására. A vízió végrehajtásának érdemben hatékonyabbá válása az idén meghirdetett, az előzővel tartalom és nyelvezet tekintetében is folytonos 2021–2025 cselekvési terv alapján pedig kevésbé valószínű (Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium, 2022). A következő hosszútávú nemzeti fejlesztési terv (2025–2045) kidolgozásának időszaka ugyanakkor a közeljövőben alkalmas apropónak kínálkozik a VTT szükséges korrekciójára és továbbfejlesztésére.

Felhasznált irodalom

- Achmad, N. Y. (2022. március 24). Rincian Target Alutsista MEF Tahap III 2020-2024 TNI. *Kompas.com*. <https://nasional.kompas.com/read/2022/03/24/07540071/rincian-target-alutsista-mef-tahap-iii-2020-2024-tni?page=all>
- Anwar, D. F. (2020. december 6). A Rules-based Order in the Indo-Pacific A View from Jakarta. *Media.Defense.gov*. <https://media.defense.gov/2020/Dec/06/2002546899/-1/-1/1/ANWAR.PDF>
- Bland, B. (2020). *Man of contradictions: Jokowi and the struggle to remake Indonesia*. Lowy Institute for International Policy, Penguin.
- Chen, J. (2015. február 10). *Jokowi's Vessel Sinking Policy: A Question of Propriety*. RSIS.edu.sg. <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/co15026-jokowis-vessel-sinking-policy-a-question-of-propriety/#.YoHAe-hBzIV>
- Daniel, T. (2021. december 28). *Indonesia seeks cooperation among ASEAN coast guards*. Institute of Strategic & International Studies (ISIS) Malaysia. <https://www.isis.org.my/2021/12/28/indonesia-seeks-cooperation-among-asean-coast-guards/>
- Dwy, A. P. (2019. december 1). Pemerintah akan Pangkas Perizinan Ekspor Ikan Hias. *Merdeka.com*. <https://www.merdeka.com/uang/pemerintah-akan-pangkas-perizinan-ekspor-ikan-hias.html>
- Goh, E. (2005). *Meeting the China Challenge: The U.S. in Southeast Asian Regional Security Strategies*. East-West Center Policy Studies No. 16.
- Hidayat, S. R. (2017). *Maritime Axis Policy and Indonesia National Security: Challenges and Hope*. *Jurnal Pertahanan & Bela Negara*, 7(3), 107–121.
- Ihsanuddin. (2019. augusztus 26). Jokowi Umumkan Lokasi Ibu Kota Baru Senin Siang Ini. *Kompas.com*. <https://nasional.kompas.com/read/2019/08/26/08130121/jokowi-umumkan-lokasi-ibu-kota-baru-senin-siang-ini?page=all>
- Indonéz Köztársaság Kormánytitkársága. (2017). Kebijakan Kelautan Indonesia. https://maritim.go.id/konten/unggahahan/2017/07/Kebijakan_Kelautan_Indonesia_-_Indo_vers.pdf
- Indonéz Védelmi Minisztérium. (2016). *Indonesia Védelmi Fehér Könyv. (2016)*. <https://www.kemhan.go.id/wp-content/uploads/2016/05/2015-INDONESIA-DEFENCE-WHITE-PAPER-ENGLISH-VERSION.pdf>
- International Monetary Fund. (2022. április 19). *World Economic Outlook, April 2022* <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022>
- Javadi, T. (2016. április 20). Indonesia's China Strategy: 'Flexible Hedging'. *Nationalinterest.org*. <https://nationalinterest.org/feature/indonesias-china-strategy-flexible-hedging-15843>
- Kiemelt Infrastruktúrákivitelezés Felgyorsításával Foglalkozó Bizottság. (2022). *Kuala Tanjung International Hub Seaport*. <https://kppip.go.id/en/priority-projects/port/kuala-tanjung-international-hub-seaport/>

- Kiemelt Infrastruktúrákivitelezés Felgyorsításával Foglalkozó Bizottság. (2022). *Bitung International Hub Seaport*. <https://kppip.go.id/en/priority-projects/port/bitung-international-hub-seaport/>
- Kurniaty, R. & Suryokumoro, H. & Widagdo, S. (2021). The Role of Marine Security Agency (BAKAMLA) As Sea and Coast Guards in Indonesian Water Jurisdiction. *Fiat Justisia: Jurnal Ilmu Hukum*, 15(3), 221–232.
- Kuwado, F. J. (2017. október 30). Susi Pudjiastuti: Indonesia Poros Maritim Dunia Hanya Slogan Doang? *Kompas.com*. <https://nasional.kompas.com/read/2017/10/30/09370631/susi-pudjiastuti-indonesia-poros-maritim-dunia-hanya-slogan-doang>
- Laksmiana, E. (2017. március 23). *Indonesian Sea Policy: Accelerating Jokowi's Global Maritime Fulcrum?* Asia Maritime Transparency Initiative <https://amti.csis.org/indonesian-sea-policy-accelerating/>
- Listiani, Y. et al. (2021). Marine Defense Strategy In Securing Indonesian Archipelagic Sea Lanes (ALKI) To Realize Maritime Safety And Maintain Indonesian Soility. *International Journal of Education and Social Science Research*, 4(3), 224–237.
- Lobell, S. E. – Ripsman, N. M. & Taliaferro, J. W. (2016). *Neoclassical Realist Theory of International Politics*. Oxford University Press.
- Maharani, D. & Aritonang, D. R. (2014. július 12). Ini Hasil Resmi Rekapitulasi Suara Pilpres 2014. *Kompas.com*. <https://nasional.kompas.com/read/2014/07/22/20574751/Ini.Hasil.Resmi.Rekapitulasi.Suara.Pilpres.2014?page=all>
- Mariska, D. (2020. január 24). Indonesia Extends Anti-Illegal Fishing Task Force. *Jakarta Globe*. <https://jakartaglobe.id/news/indonesia-extends-antiillegal-fishing-task-force>
- Muhar, J. (2017). Law Enforcement in the Context of Spatial Planning to Realize Sustainable Development. *De Jure*, 17(4), 379–391.
- Narizny, K. (2017). On Systemic Paradigms and Domestic Politics: A Critique of the Newest Realism. *International Security*, 42(2), 155–90.
- Nemzeti Fejlesztéstervezési Minisztérium. (2016). *Ringkasan Laporan Prakarsa Strategis Optimalisasi Pemanfaatan Potensi Kelautan Menuju Terwujudnya Indonesia Sebagai Poros Maritim*. Bappenas. <https://pdfcoffee.com/qdownload/poros-maritim-31032016-pdf-free.html>
- Pandjaitan, L. & Bahuet, C. (2018. november 2). Archipelagic and Island States Forum: Indonesia's pivotal role. *The Jakarta Post*. <https://www.thejakartapost.com/academia/2018/11/02/archipelagic-and-island-states-forum-indonesias-pivotal-role.html>
- Prasetia, A. (2015). Menuju Indonesia Sebagai Poros Maritim Dunia Kajian Strategis Perulangan Kebesaran Bangsa Melalui Optimalitas Geostrategis Nusantara. *Jurnal Maritim Indonesia*, 2015 (3), 16–29.
- Rajaratnam School of International Studies (RSIS). (2015). RSIS workshop on Indonesia's global maritime fulcrum: Challenges and trajectories. https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2016/07/ER160714_Global-Maritime-Fulcrum.pdf

- Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144–72.
- Sari, S. M. (2019. május 13). Pelayaran Klaim Merugi Akibat Tumpang-tindih Hukum di Laut. *Ekonomi* <https://ekonomi.bisnis.com/read/20190513/98/921770/pelayaran-klaim-merugi-akibat-tumpang-tindih-hukum-di-laut>
- Singh, U. B. (2018). Emerging India-Indonesia Comprehensive Strategic Partnership. *Journal of Defence Studies*, 12(3), 79–86.
- Sri, M. S. (2018. október 1). Subsidi Tol Laut 2019 Turun Drastis. *Ekonomi* <https://ekonomi.bisnis.com/read/20181001/98/843952/subsidi-tol-laut-2019-turun-drastis>
- Szakáli, M. (2015). Indonézia ragaszkodása a „független és aktív külpolitika” doktrínájához. MKKCS Műhelytanulmányok 6. https://btk.ppke.hu/uploads/articles/447809/file/mkkcsmu-hely08_indonez_kulpolitika.pdf
- Szakáli, M. (2019). Variáció egy témára – az Indonéz Köztársaság regionális védelemdiplomáciája mint reakció az ázsiai–csendes-óceáni térség kortárs geopolitikai változásaira. *Magyar Tudomány*, 180(4), 575–588.
- Taliaferro, J. W. (2009). Neoclassical realism and resource extraction: State building for future war. In S. E. Lobell, N. M. Ripsman, & M. J. W. Taliaferro (Eds.), *Neoclassical realism, the state, and foreign policy* (pp. 215–222). Cambridge University Press.
- Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium. (2017). Indonesian Ocean Policy. https://maritim.go.id/konten/unggahan/2017/07/offset_lengkap_KKI_eng-vers.pdf
- Tengerügyi és Beruházási Koordinációs Minisztérium. (2022) *Peraturan Presiden Republik Indonesia Nomor 34 Tahun 2022 tentang Rencana Aksi Kebijakan Kelautan Indonesia Tahun 2021-2025*. <https://jdih.maritim.go.id/cfind/source/files/perpres/2022/perpres-34/peraturan-presiden-nomor-34-tahun-2022.pdf>
- Warburton, E. (2016). Jokowi and the New Developmentalism. *Bulletin of Indonesian Economic Studies*, 52(3), 297–320.
- Weatherbee, D. E. (2019. június 7). Indonesia, ASEAN, and the Indo-Pacific Cooperation Concept. *ISEAS Perspective 2019/47*. https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2019_47.pdf
- Yani, Y. M. (2009). Change and Continuity in Indonesian Foreign Policy. *Sosiohumaniora*, 11(1), 1–16.
- Yuda, B. T. (2017). *The Declaration of Djuanda 1957*. Conference Proceedings, Bogor International Conference for Social Science. <https://unida.ac.id/bicss2017/assets/images/uploads/conference-proceedings-BICSS.pdf>
- Zunita, P. (2019. május 21). KPU Tetapkan Jokowi-Ma'ruf Pemenang Pilpres 2019. *Detik* <https://news.detik.com/berita/d-4557783/kpu-tetapkan-jokowi-maruf-pemenang-pilpres-2019>